

ULOGA POMORSKOGA I POVIJESNOGA MUZEJA HRVATSKOG PRIMORJA U PRIKUPLJANJU I ČUVANJU PREDMETA ODUZETIH NAKON DRUGOGA SVJETSKOG RATA

LUKA STRAŠEK

Pomorski i povijesni muzej
Hrvatskog primorja Rijeka
luka@ppmhp.hr

UVOD

Poput Rijeke, grada u kojemu je Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja (PPMHP) najveći i najstariji muzej, povijest Muzeja obilježila su razdvajanja i spajanja, preimenovanja i preobrazbe. PPMHP je sljednik dvaju muzeja s dvije strane rijeke Rječine, Gradskog muzeja Rijeka (tal. *Museo Civico Fiume*), osnovanoga 1875. godine, te Gradskog muzeja Sušak, osnovanoga 1933. godine u vrijeme kada je Rijeka bila podijeljena između dvije države, Kraljevine Italije i Kraljevine Jugoslavije.¹

Nakon Drugoga svjetskog rata, 1948. godine, *Museo Civico* mijenja ime u Gradski historijski muzej (*Museo Storico Cittadino*) i smješta se u bivšu Guvernerovu palaču. Gradski muzej Sušak, prvotno smješten u Gradskoj vijećnici na Sušaku, 1948. godine seli u nekadašnju rezidenciju grofa Nugenta na Trsatu i mijenja ime u Muzej Hrvatskog primorja. Iste godine

dva se muzeja spajaju pod zajedničkim nazivom Muzej Hrvatskog primorja, no promjenama tu nije kraj i Muzej ponovno mijenja ime 1953. godine u Narodni muzej, iz kojega se 1960. godine izdvaja pomorski odjel i osniva Pomorski muzej.² Narodni muzej se ukida, a zbirke se pripajaju Pomorskomu muzeju, da bi 21. lipnja 1961. godine Narodni odbor Općine Stari grad donio rješenje o promjeni naziva ustanove, pa Pomorski muzej mijenja naziv u Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka. Čitav fundus preseljen je 1956. godine u bivšu Guvernerovu palaču, osim Zbirke narodnooslobodilačke borbe (NOB-a) koja ostaje na Trsatu te se iz nje 1961. godine osniva Muzej narodne revolucije, današnji Muzej grada Rijeke.³ Od 1975. godine Muzej je smješten u Guvernerovoj palači u kojoj, uz izmještene zbirke u Kastvu i Lipi, djeluje do danas.

Za vrijeme uprave Kraljevine Italije nastavlja se prikupljanje građe za Gradski muzej Rijeka (*Museo Civico Fiume*), ali tijekom Drugoga svjetskog rata znatan dio muzejskog fundusa i dokumentacije odnosi se u Italiju, počevši s 1941. godinom, a posebno nakon kapitulacije Italije 1943. godine. Odnosno je šest sanduka arheoloških nalaza te više slika. Prema dopisu nekadašnje ravnateljice PPMHP-a Radmile Matejčić Regionalnom zavodu za zaštitu spomenika kulture od 10. ožujka 1977. godine u sanducima je bilo 315 arheoloških nalaza s riječkih lokaliteta te uz njih slike riječkih umjetnika Giovannija Simonettija, Enrica Fonde, Francesca Colomba i Mađara Gyule Benczura. Umjetnine su otpremljene u vilu Manin u mjesto Codroipo u Furlaniji i Julijskoj krajini (tal. *Friuli-Venezia Giulia*) 14. ožujka 1941. godine i nikada nisu vraćene.⁴

PILOT-PROJEKT UTVRĐIVANJA PODRIJETLA MUZEJSKE GRAĐE

Provenijencija predmeta pristiglih u PPMHP, odnosno u njegove prethodnike, u razdoblju nakon Drugoga svjetskog rata nikada nije bila temeljito istražena. No, više generacija kustosa Muzeja, ako je dokumentacija postojala, bilježilo je izvor nabave predmeta na inventarnim karticama, odnosno u zapisima računalnih sustava, a sačuvan je i dio izvorne dokumentacije o nabavi predmeta.

Istraživanje provenijencije predmeta pristiglih u Muzej nakon Drugoga svjetskog rata započelo je uključanjem Muzeja u *Pilot-projekt utvrđivanja podrijetla muzejske građe oduzete tijekom i nakon Drugoga svjetskog rata* te je provedeno istraživanjem gradiva Hrvatskoga državnog arhiva, fonda HR-HDA-2117 koji se odnosi na Komisiju za sakupljanje i očuvanje kulturnih spomenika i starina (KOMZA-u), primarne dokumentacije Muzeja te njegova Arhiva.

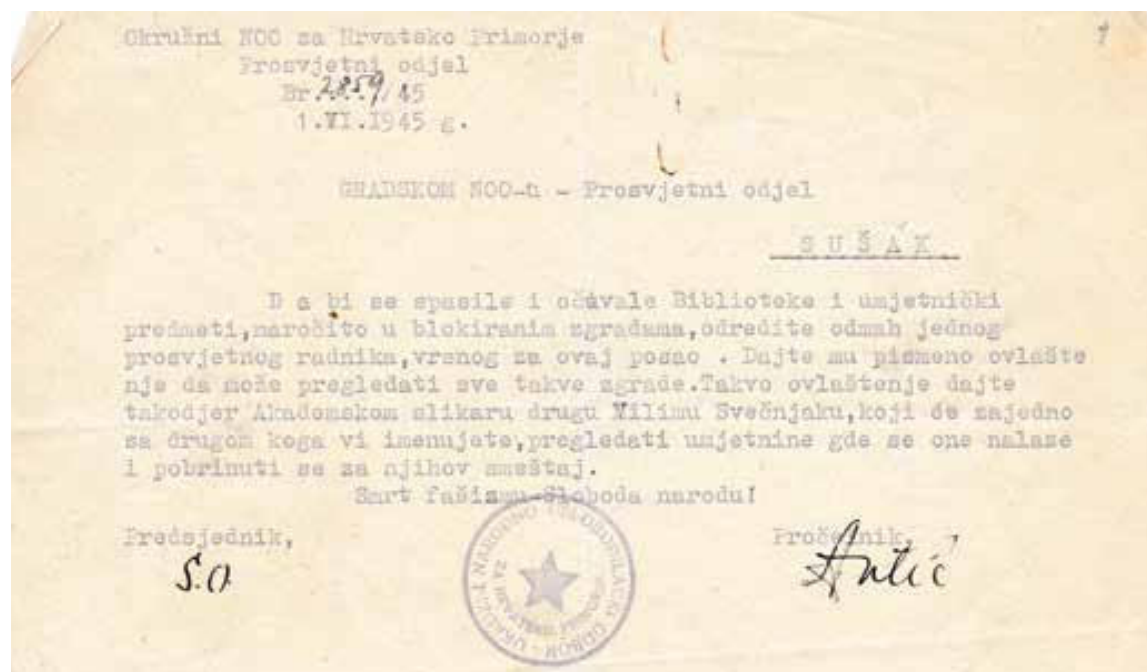
Primarna dokumentacija Muzeja sadržava metapodatke koji svjedoče o nabavi predmeta posredstvom Narodnooslobodilačkog odbora (NOO-a): pod izvor nabave zabilježeni su „Narodnooslobodilački odbor Rijeka“ ili kratica „NOO Rijeka“, „Uprava narodnih dobara“ ili „UND“.

U Arhivu Muzeja nalaze se potvrde primitka umjetnina, popisi umjetnina te pisana komunikacija između Muzeja i Ministarstva prosvjete Narodne Republike Hrvatske (NRH-a), Konzervatorskog zavoda i KOMZA-e. Dokumentacija je samo dijelom obrađena, sređena i digitalizirana.

ULOGA MUZEJA U PRIKUPLJANJU I ČUVANJU PREDMETA ODUZETIH NAKON DRUGOGA SVJETSKOG RATA

Zakonodavni okvir podržavljenja i prikupljanja predmeta nakon Drugoga svjetskog rata definiran je *Odlukom o prijelazu u državno vlasništvo neprijateljske imovine, o državnoj upravi nad imovinom neprisutnih osoba i o sekvstru nad imovinom koju su okupatorske vlasti prisilno otuđile iz 1944. godine, Odlukom o zaštiti i čuvanju kulturnih spomenika i starina od 20. veljače 1945. i Zakonom o pribiranju, čuvanju i raspodjeli knjiga i drugih kulturno-naučnih i umjetničkih predmeta koji su postali državna svojina prema odluci Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije od 24. svibnja 1945. godine.*

Na osnovi tih zakona i odluka u lipnju 1945. godine Ministarstvo prosvjete Federalne Države Hrvatske osniva KOMZA-u te 31. srpnja izdaje *Uputstvo za osnivanje i poslovanje sabirnih centara*, a 23. studenoga iste godine predlaže osnivanje okružnih sabirnih centara uz gradske muzeje, arhive i knjižnice u mjestima u kojima oni postoje, uz rad njihova osoblja na skupljanju i zaštiti.⁵ Pasini Tržec navodi da je slijedom tog *Uputstva* na Sušaku u ljeto 1946. godine uz Gradski muzej Sušak osnovan okružni sabirni centar kao treći u Narodnoj Republici Hrvatskoj nakon Varaždina (jesen 1945.) i Osijeka (travanj 1946.),⁶ no točnije je da na terenu fizički postoje dva sabirna centra, jedan uz sušački Muzej u neboderu Hrvatskoga kulturnog doma te jedan u vili Olgi na Pećinama na zapadnoj obali Rječine.

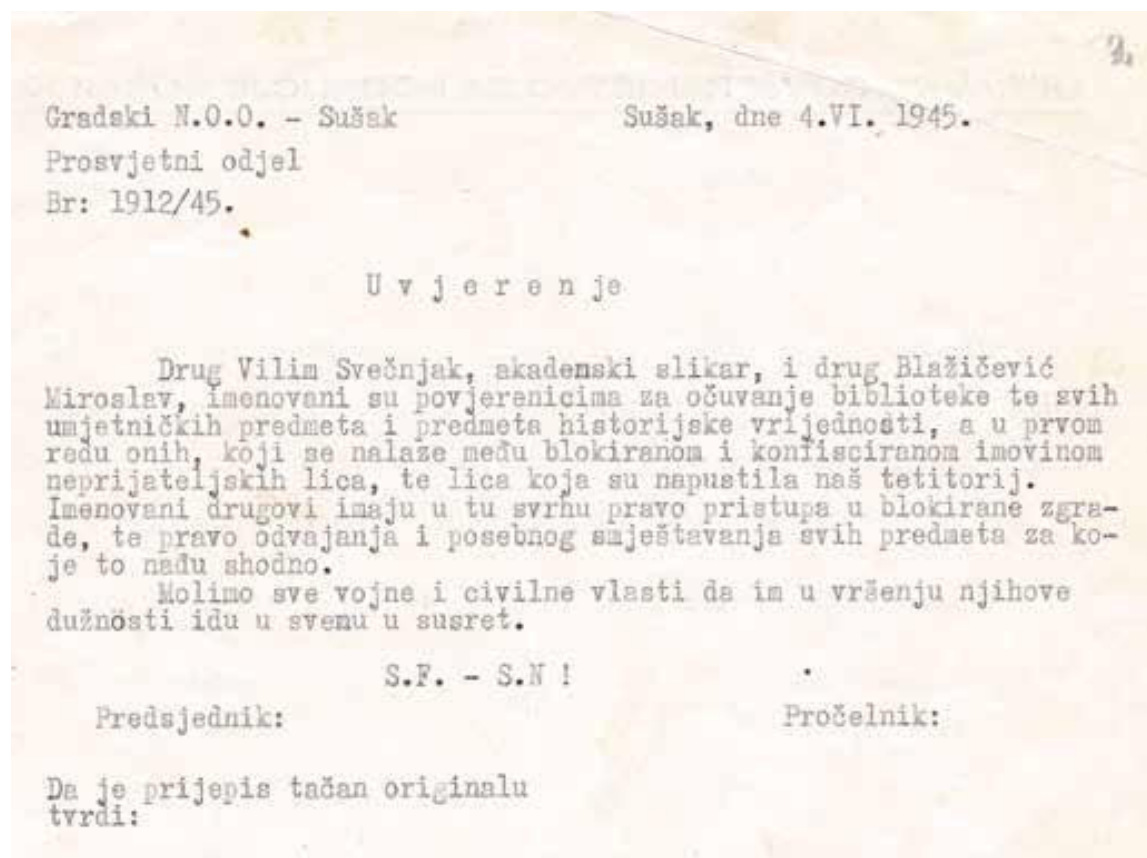


Slika 1. Dopis Okružnog NOO-a za Hrvatsko primorje Gradskom NOO-u Sušak, 1. lipnja 1945. Izvor: Arhiv PPMHP-a.

Figure 1. Memo from the District NOO for the Croatian Littoral to the City NOO Sušak, June 1, 1945. Source: PPMHP Archives.

Svega nekoliko dana nakon odluke o osnutku KOMZA-e te mjesec dana prije odluke o osnutku sabirnog centra na Sušaku, 1. lipnja 1945. godine Okružni NOO za Hrvatsko primorje šalje dopis Gradskom NOO-u Sušak⁷ (sl. 1) kojim traži da se odredi „jedan prosvjetni radnik da bi se spasile i očuvale biblioteke i umjetnički predmeti, naročito u blokiranim zgradama“, da se izda „pismeno ovlaštenje da može pregledati takve zgrade“ te da se takvo ovlaštenje također izda „akademsom slikaru Vilimu Svečnjaku koji će zajedno sa drugom kojeg imenujete pregledati umjetnine“. Dalje, 4. lipnja 1945. godine Gradski NOO Sušak izdaje uvjerenje kojim imenuje Vilima Svečnjaka i Miroslava Blažičevića „povjerenicima za očuvanje biblioteke te svih umjetničkih predmeta i predmeta historijske vrijednosti, a u prvom redu

onih, koji se nalaze među blokiranom i konfisciranom imovinom neprijateljskih lica, te lica koja su napustila naš teritorij. Imenovani drugovi imaju u tu svrhu pravo pristupa u blokirane zgrade, te pravo odvajanja i posebnog smještavanja svih predmeta za koje to nađu shodno“ (sl. 2).⁸ Imenovani povjerenik Vilim Svečnjak, zagrebački akademski slikar i član skupine Zemlja, kojega je ustaški Prijeki sud u Zagrebu 1942. godine osudio na smrt u odsutnosti, na Sušaku je od 1940. godine gdje je predavao likovni odgoj u gimnaziji, organizirao podružnicu Udruženja likovnih umjetnika Hrvatske (ULUH-a) u Rijeci te 1948. godine vodio osnivanje Galerije likovnih umjetnosti čiji je bio prvi ravnatelj.⁹ Galerija je smještena na drugom katu bivše Guvernerove palače, gdje je u tom trenutku i „riječka polovica“ današnjeg PPMHP-a, Gradski historijski



Slika 2. Uvjerenje kojim Gradski NOO Sušak imenuje Vilima Svečnjaka i Miroslava Blažičevića povjerenicima, 4. lipnja 1945., prijepis. Izvor: Arhiv PPMHP-a.

Figure 2. Certificate by which the City NOO of Sušak appoints Vilim Svečnjak and Miroslav Blažičević as commissioners, 4 June 1945, transcript. Source: PPMHP Archives.

muzej (*Museo Storico Cittadino*). Drugi povjerenik, Miroslav Blažičević iz Rijeke, po zanimanju slikar i restaurator, od 1946. godine bio je ravnatelj Muzeja Hrvatskog primorja, „sušačke polovice“ današnjeg PPMHP-a, njegov upravitelj već od 1945., a od 1948. godine ravnatelj objedinjenog Muzeja pod istim imenom u bivšoj Guvernerovoj palači (sl. 3).

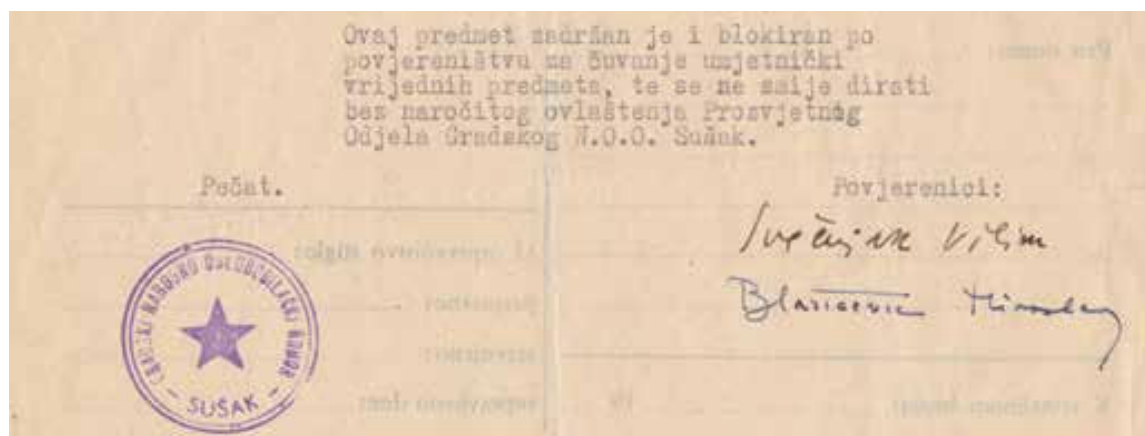
NEKOLIKO SLUČAJEVA IMOVINE PRISTIGLE U MUZEJ

Iako je u razdoblju nakon Drugoga svjetskog rata u Muzej pristiglo više stotina

predmeta, istraživanjem dokumentacije u Muzeju te KOMZA-ina fonda u Hrvatskome državnom arhivu obradio sam tri ilustrativna slučaja za koje postoji djelomična dokumentacija. Riječ je o predmetima obitelji Hütterott iz Rovinja, obitelji Fröhlich iz Zagreba te Dagoberta Müllera i Zorke Ružić sa Sušaka.

SLUČAJ HÜTTEROTT

Slučaj obitelji Hütterott iscrpno je obradila Tajana Ujčić iz Muzeja grada Rovinja. Većina ostavštine obitelji završila je u Muzeju grada Rovinja i Hrvatskome državnom arhivu u Pazinu. Obitelj Hütterott



Slika 3. Oznaka za blokiranje predmete povjerenika Svečnjaka i Blažičevića. Izvor: Arhiv PPMHP-a.
Figure 3. Designation for blocked objects by commissioners Svečnjak and Blažičević. Source: PPMHP Archives.

bila je vlasnik više otoka rovinjskog arhipelaga te predjela Zlatnog rta i Škarabe. Dvije od posljednjih članica obitelji, Marie Augusta Henriette Hütterott i kći Clara Ida Barbara Elisabeth, kraj Drugoga svjetskog rata dočekale su na svojem imanju na otoku Svetom Andriji te nestale u nerazjašnjenim okolnostima u svibnju 1945. godine.¹⁰

Imovina Hütterottovih podržavljena je rješenjem Upravnog odjela Okružnoga narodnooslobodilačkog odbora za Istru od 1. lipnja 1945. godine. Posljednja članica obitelji, Hanna Grabmayr, umrla je bez nasljednika 1960. godine, dvije godine nakon što je pokrenula postupak za obeštećenje čiji ishod nije istražen.¹¹ Dio ostavštine završio je u PPMHP-u odlukom KOMZA-e od 12. lipnja 1948. godine koja je nalagala da se arheološki predmeti izluče za Arheološki muzej Istre u Puli te da se ostali predmeti otpreme u Muzej Hrvatskog primorja na Sušaku.¹² Odgovor na pitanje zašto predmeti iz Rovinja i Zagreba dolaze u Muzej u Rijeku dijelom se pronalazi u ideji tadašnjih kulturnih vlasti da riječki Muzej bude regionalni, ali uključujući i Istru,

no nepoznato je po kojim su kriterijima predmeti odabrani za Rijeku. U Arhivu Muzeja nalazi se dopis Muzeja Hrvatskog primorja ravnatelju Arheološkog muzeja Istre u Puli Borisu Bačiću od 29. svibnja koji prethodi KOMZA-inoj odluci, a kojim se „potvrđuje primitak 33 komada pokućstva“ što pokazuje da je dio predmeta već stigao u Muzej.¹³

Izveštaj Borisa Bačića KOMZA-i u Zagrebu od 25. listopada 1948. godine¹⁴ (sl. 4) pokazuje da su predmeti otpremljeni u Muzej Hrvatskog primorja već 18. svibnja te da je uz namještaj riječ i o crkvenoj opremi. Prilog izvještaju je i popis predmeta preuzetih s otoka Sv. Andrije koji su namijenjeni prijenosu u „Kulturno-historijski muzej na Trsatu“ (sl. 5), tada formalno već Muzej Hrvatskog primorja. U inventarnoj knjizi Muzeja kao izvor nabave za namještaj s popisa navedeno je mjesto otok Sv. Andrija ili Crveni otok te obitelj Hütterott. Od predmeta s popisa u Muzeju se danas nalaze jedna komoda, dva ormara te crkveni namještaj iz otočne kapele – raspelo, dvije crkvene klupe i klecalo. U jednom ormaru još se nalazi zalijepljen papir na kojemu je čit-

Arheološki muzej Istre u Puli.

Broj 458/48. Pula, 25.X.1948.

Predmet: Crveni otok kod Rovinja,
izvještaj o prenošenju kult.hist.predmeta
sa Otoka i obračun troškova.

Komisija za sakupljanje i čuvanje
kulturnih spomenika i starina
Zemaljski Sahirni Center

Z a g r e b

Trg Maršala Tita 10.

Slijede izvještaj o prijevozu kulturalno historijskih
predmeta iz dvorca Hubertott na Crvenom otoku kod Rovinja
u Pulu, Rovinj, Susak, Zagreb i obračun 12.000.- dinara, koje sam
primio u veljači (4.500.- + 7.500.- dinara) za pokrivenje tro-
škova. Ostatak Din 426.- je bio vraćen korekturom računa putem
Narodne banke, fil. u Puli dne 27.X.1948. Račune smo posleli
direktno Min. prosvjete, Sekretarijat, Odsjek računovodstva dne
27.X.1948.

Uprkos tome nije obračun bio poslan ranije ali je i
priložen izvještaj, jednako su tako navedeni neplaćeni od-
nosno neizmireni računi.

smrt fašizmu - sloboda narodu!

 *Bačić Boris*
Boris Bačić, ravnatelj u
Arheološkog muzeja Istre u Puli.

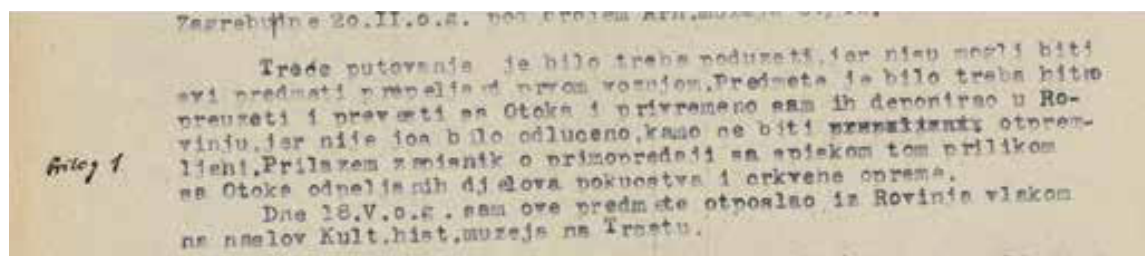

NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA
KOMISIJA ZA SAKUPLIJANJE
I ČUVANJE KULTURNIH SPOMENIKA I STARINA
Primljeno dne 2. XI. 1948. 19__

BROJ	Ime posla	PRILOGI
561		

46

Slika 4. Izvještaj Borisa Bačića, ravnatelja Arheološkog muzeja Istre u Puli, KOMZA-i u Zagrebu, 25. listopada 1948. Izvor: Hrvatski državni arhiv, HR-HDA-2117-2-978.

Figure 4. Report by Boris Bačić, director of the Archaeological Museum of Istria in Pula, to KOMZA in Zagreb, 25 October 1948. Source: Croatian State Archives, HR-HDA-2117-2-978.

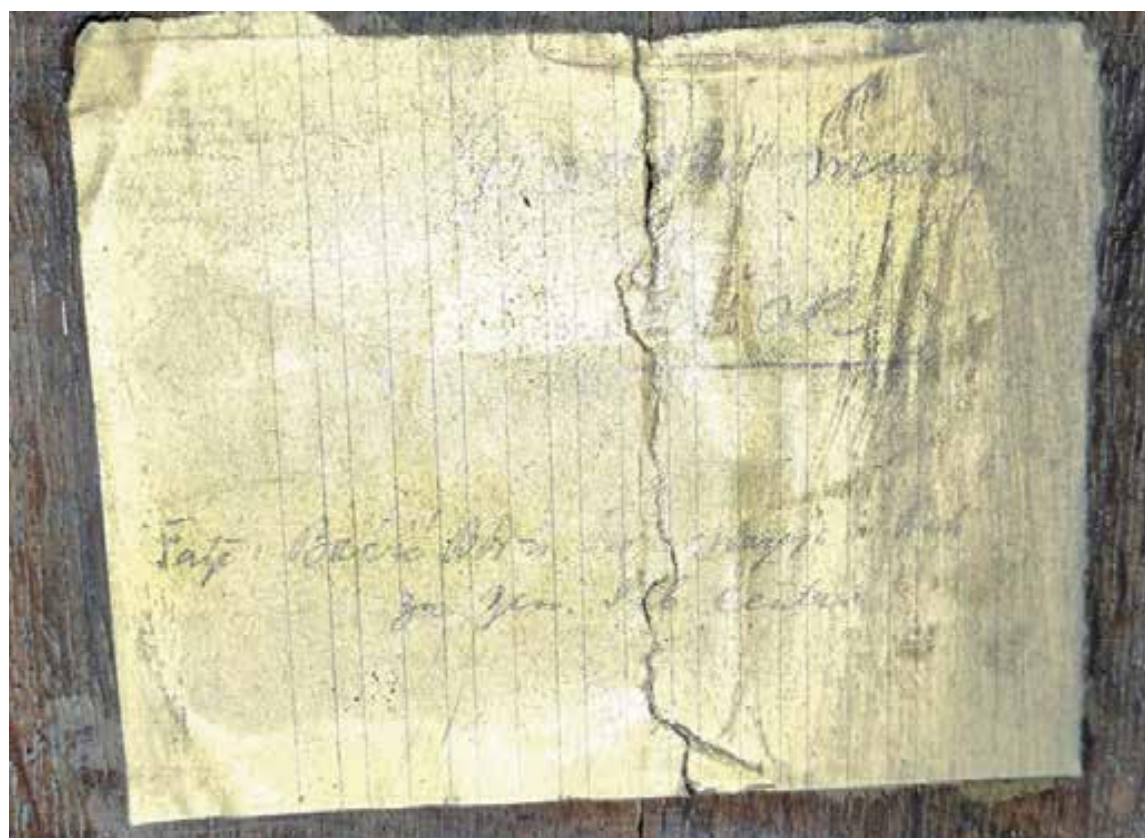


Slika 5. Detalj izvještaja Borisa Bačića, ravnatelja Arheološkog muzeja Istre u Puli, KOMZA-i u Zagrebu, 25. listopada 1948. Izvor: Hrvatski državni arhiv, HR-HDA-2117-2-978.

Figure 5. Detail of the report by Boris Bačić, director of the Archaeological Museum of Istria in Pula, to KOMZA in Zagreb, 25 October 1948. Source: Croatian State Archives, HR-HDA-2117-2-978.

Ijiv tekst „šalje Bačić Boris“ (sl. 6). Od navedenih predmeta u stalnom postavu PPMHP-a izloženi su ormar i komoda. U dopisu iz lipnja 1948. godine Bačić izvještava da su umjetnički predmeti preneseni s „Crvenog otoka pored Rovinja“

u Fažanu, odakle će biti otpremljeni u Rijeku, među njima „empirski sat, barokni oltar, dijelovi ormara“ i sedam slika, no ne navodi o kojim je slikama riječ.¹⁵ Prema podacima iz stare inventarne knjige, u Muzej su stigle slike *Alegorija pobjede*



Slika 6. Oznaka na ormaru u postavu PPMHP-a. Fotografirao Luka Strašek, PPMHP.

Figure 6. Label on a cabinet in the PPMHP exhibition. Photographed by Luka Strašek, PPMHP.



Slika 7. Otmica Europe, kopija prema Veroneseu. Izvor: PPMHP.

Figure 7. The Abduction of Europa, copy after Veronese. Source: PPMHP.

Venecije nad Cambraiskom ligom, kopija iz 19. st. prema Palmi, mlađem, te *Otmica Europe*, kopija iz 19. st. prema Veroneseu (sl. 7). *Otmica Europe* restaurirana je te trajno posuđena Gradu Rovinju i izložena u Gradskoj vijećnici.¹⁶ Smještaj ostalih predmeta nije poznat, a ne nalaze se u fundusu Muzeja, iako se u njemu nalaze dva ampirska sata, no nije dokumentirano da potječu iz Rovinja.

SLUČAJ FRÖHLICH

U vilu zagrebačkog industrijalca i poduzetnika Oskara Fröhlich, Židova češkog podrijetla koji je prije rata prešao na katoličanstvo, no ipak je bio progonjen te primoran prebjeći u Italiju,¹⁷ na tadašnjem

Josipovcu, a današnjem Tuškancu 15 u Zagrebu, 1941. godine uselio se Slavko Kvaternik, doglavnik Nezavisne Države Hrvatske. Prema obrascu obvezne prijave imetka Židova, koji je uime Fröhlich a u lipnju 1941. godine ispunio rođak Ivo Schwartz u vrijeme dok je u vili već stanovao Kvaternik, obitelj Fröhlich iz vile je iznijela samo tri predmeta „koji predstavljaju obiteljsku uspomenu, odnosno služe za ličnu upotrebu djece vlasnika [...] znanjem i odobrenjem supruge Vojskovodje Kvaternika“¹⁸.

U KOMZA-inu zapisniku od 6. lipnja 1945. godine „u stanu Josipovac 15 / biv. vila Fröhlich odnosno Kvaternik“¹⁹ pod rednim brojevima 9 i 34 navedeni su predmeti pokraj kojih je crvenom pastelnom

H-11
 INVENTARNI BROJ: 17. INV. #3
 POMORSKI I POVIJESNI MUZEJ
 HRVATSKOG PRIMORJA RIJEKA

ZBIRKA, ODJEL: Predmeti, kulturno-povijesni
 MATERIJAL I TEHNIKA: drvo, furnir, polimorfne
 PREDMET (autor, naziv, opis, stanje): Komoda

Komoda izrađena je od drveta. Ima
 premećnu furniru i ukrašena je
 ukrašenim ključem ukrašenim na bijelom
 pozlatu.

Ima glavu i ploču po strani unazad
 polimorfna ukrašenja. Glava mu
 je medijem izrađena. Glava ploče je
 uplova od drva limbu. Ima, na je
 profila. Ima, na je, na je, na je
 i, na je, na je, na je, na je
 i, na je, na je, na je, na je
 i, na je, na je, na je, na je
 i, na je, na je, na je, na je

S. G. N. A. T. U. R. A.:
 VELIČINA, TEŽINA: 85.5 x 44 x 35 cm
 BROJ KOMADA: 1

INVENTIRAO: Y. G. B. T. H. I. V. I. R. A. O.

VRIJEME: 3 pl. 18. stoljeća
 NALAZIŠTE:
 MJESTO IZVEDBE: Zagreb
 MJESTO UPOTREBE:
 KADA I KAKO JE DOŠPIO U MUZEJ:
 U Zagreb
 K. M. 7/45-84
 NABAVNA CIJENA:
 KATEGORIJA VRIJEDNOSTI:
 INVENTARNI OMOT:
 FOTO, DIA: 192/19
 LITERATURA:

SMJESTAJ: Ulica 1. svibnja
 OBLJEŠKA:



Slika 8. Stara inventarna kartica komode (PPMHP 111871) iz vile Fröhlich. Izvor: PPMHP.

Figure 8. *Old inventory card of a chest of drawers (PPMHP 111871) from the Fröhlich villa. Source: PPMHP.*



Slika 8a. Komoda (PPMHP 111871) iz vile Fröhlich, današnje stanje. Izvor: PPMHP.

Figure 8a. Chest of drawers (PPMHP 111871) from the Fröhlich villa, current condition. Source: PPMHP.



Slika 8b. Stražnja strana komode (PPMHP 111871) iz vile Fröhlich s oznakom KOMZA-e, današnje stanje. Izvor: PPMHP.

Figure 8b. The back of a chest of drawers (PPMHP 111871) from the Fröhlich villa with the KOMZA mark, current condition. Source: PPMHP.

olovkom zapisano „Muzej Rijeka“. Pod brojem 9 naveden je „stolić s mramornom pločom i intarzijama na 4 noge“, a pod brojem 34 „jedna mala komoda s tri ladice ukrašena intarzijama“. Nekoliko inačica zapisa dokumentacije PPMHP-a navodi da je izvor nabave predmeta Uprava narodnih dobara, a na jednome je naveden i broj KOMZA-ina rješenja, no kustosi koji su broj rješenja prenosili iz stare inventarne knjige na novije kartice te naposljetku u računalni sustav Indigo nisu znali da je riječ o KOMZA-inu rješenju

niti da je predmet došao iz vile Fröhlich, već samo da predmet potječe iz Zagreba (sl. 8). Prema opisu iz KOMZA-ina zapisnika zapisi predmeta pronađeni su u računalnom sustavu dokumentacije pod inventarnim oznakama PPMHP 111871 (sl. 8a) i PPMHP 112166 (sl. 9). Nalaze se u čuvaonici Zbirke namještaja i pregledom je ustanovljeno da je na njima ispisan broj KOMZA-ina rješenja K-III 7/45-34 (sl. 8b). Iako nemaju bliske inventarne oznake, a broj KOMZA-ina rješenja zapisan je u metapodacima samo jednoga



Slika 9. Stolić (PPMHP 112166) iz vile Fröhlich, današnje stanje. Izvor: PPMHP.

Figure 9. Side Table (PPMHP 112166) from the Fröhlich villa, current condition. Source: PPMHP.

od njih, predmeti su u čuvaonici smješteni jedan pokraj drugoga, gotovo kao cjelina.

SLUČAJ MÜLLER

Dagobert Müller von Thomamühl, austrougarski pomorski časnik i izumitelj, oženio se Zorkom Ružić, kćeri gradonačelnika Sušaka Gjura Ružića, te su živjeli na Pećinama u Sušaku u današnjoj ulici Šetalište XIII. divizije na kućnom broju devet. Nakon kapitulacije Italije 1943. godine Rijeka i Sušak dolaze pod upra-

vu Trećeg Reicha kao dio Operativne zone *Jadransko primorje*. Müller von Thomamühl organizirao je i sudjelovao u pregovorima između Nijemaca i Narodnooslobodilačke vojske (NOV-a) o povlačenju partizana sa Sušaka. Nakon pregovora skupina njemačkih vojnika, predvođena D. Müllerom, zarobila je stražu NOV-a prije nego što je Komanda mjesta Sušak uspjela porušiti mostove između Rijeke i Sušaka.²⁰ Pred sam kraj rata i oslobođenje Rijeke Dagobert i Zorka Müller napuštaju Sušak te odlaze u Klagenfurt dobivši austrijsko državljanstvo, gdje Dagobert umire 1956. godine. Nakon smrti Müller je, po vlastitoj želji i dopuštenju vlasti, postao posljednja osoba pokopana na Mornaričkom groblju u Puli nekoliko desetljeća nakon zatvaranja groblja za nove ukope.²¹

U Arhivu Muzeja nalaze se dva dokumenta povezana s imovinom Müllerovih, *Spisak II predmeta iz sekvestrirane mase Müller Dagoberta, rentiera iz Sušaka, koje su prenijete i pohranjene u prostorijama Gradskog muzeja* (sl. 10) te dopis Vilima Svečnjaka pročelniku Prosvjetnog odjela Gradskog NOO-a Sušak Vinku Bencu od 3. lipnja 1945. godine u kojemu traži hitan sastanak jer je „čuo da se upravo iz kuće Müller i nadalje razvlače i odnose stvari i kako je po svjedocima utvrđeno takodjer predmeti muzejske vrijednosti. Apsolutno je potrebno da se u tom pravcu smjesta i najenergičnije nastupi kako bi se spriječilo upropaštavanje umjetnički i muzejski vrijednih predmeta, koji osim historijske predstavljaju i ogromnu materijalnu vrijednost te se imaju smatrati NARODNOM IMOVINOM“²². U fundusu Muzeja predmeti Müllerovih (sl. 11) nalaze se u Likovnoj zbirci, Zbirci umjetničkog obrta, Zbirci namještaja,

<u>S P I S A K /II/</u>	
predmeta iz sekvestrirane mase Müller Dagoberta, rentiera iz Sušaka, koje su prenijete i pohranjene u prostorijama Gradskog Muzeja :	
Dijelovi namještaja:	
1 starinski sat bez visaka	
11 metalnih tanjura	
1 ormarić sa tri pretinca i kosim poklopcem	88 x 83 cm.
1 škrinja /renesansna/ otvor odango	128 x 44 x 67cm.
1 škrinja otvor odango	130 x 43 x 56cm.
1 stolica sklopljena	92cm.
Stvari:	
2 brončane vaziće kinške	14 x 6 cm.
1 popruge djeteta, koje čita: bijeli bramer	32 cm.
5 pari rogova od srnača sa posteljima	
1 kutija sa nakit iz bronce	30 x 25 x 26 cm.
1 svjeđnjak stilski dubores	57 cm.
1 svjeđnjak iz mesinga oštećen	48 cm.
1 svjeđnjak iz mesinga sa stol	
2 lukienara, 1 u dijelovima	56 cm.
1 kip gušćarica mesing	30 cm.
1 vaza autogeniski svačena	12 x 12 cm.
1 svjeđnjak iz drva /tokaren/	
2 velika ključa	23, 22, cm.
1 mesingani tanjur sa inicijalom M.H.	32 cm.
1 kutija sa maorte	106x77x13 cm.
1 postolje posrebrano, ax	16 cm.
1 čuša /bidermajer/ crna terakota	10 cm.
Slike:	
1 slika sa zlatnim okvirom "portre"	130 x 94 cm.
1 slika sa zlatnim okvirom "jesenski motiv s labudovima" 116x74 cm.	
1 slika sa zlatnim okvirom "mlin kraj potoka"/probušeno platno 116x76cm	
1 slika sa zlatnim okvirom "mjesecarka"	91 x 96 cm.
1 slika sa crnim okvirom "R. Toman: Krajolik"	83 x 64cm.
1 slika sa zlatnim okvirom "Zora" probušeno, platno 88 x 51 cm.	
1 slika sa zlatnim okvirom "portre Galileja od Listermana 69 x 57cm.	
1 slika sa hrastovim okvirom fotografija	60 x 50 cm.
1 slika na platnu "ruše" bez okvira	52 x 29 cm.
1 slika sa zlatnim okvirom "Madona Bartoloci"	44 x 38 cm.
1 slika sa crnim okvirom "rudarung" portre	20 x 16 cm.
1 slika sa zlatnim okvirom "fotografija"	70 x 50 cm.
1 slika sa zlatnim okvirom goblen	21 x 17 cm.

Slika 10. Spisak II predmeta iz sekvestrirane mase Müller Dagoberta, rentiera iz Sušaka, koje su prenijete i pohranjene u prostorijama Gradskog muzeja. *Izvor: Arhiv PPMHP-a.*

Figure 10. List II of objects from the sequestered possessions of Müller Dagobert, a rentier from Sušak, which were transferred and stored in the premises of the City Museum. *Source: PPMHP Archives.*



Slika 11. Kineska vaza obitelji Müller u fundusu PPMHP-a, inv. oznaka PPMHP 147510. Fotografirao Hrvoje Franjić.

Figure 11. Chinese vase belonging to the Müller family in the PPMHP holdings, inv. number PPMHP 147510. Photographed by Hrvoje Franjić.

Zbirci keramičkog i staklenog posuđa, Zbirci knjiga i periodike, Zbirci tiskanih dokumenata, Zbirci oružja, vojnog pribora i militarije te Zbirci odjevnih predmeta i modnih dodataka. Točan broj predmeta u fundusu koji su pripadali Müllerovima bit će moguće utvrditi kada se temeljito istraži Arhiv Muzeja te dokumentacija riječkoga i sušačkoga NOO-a i Konzervatorskog zavoda u Rijeci.

ZAKLJUČAK

Zamršena povijest PPMHP-a, spajanje riječkoga i sušačkoga muzeja te naposljetku osnivanje svih današnjih riječkih muzeja iz te muzejske ustanove, kreta-

nje predmeta, osoblja i dokumentacije, uz okolnost većeg priljeva predmeta u kratkom roku i njihovu nepotpunu dokumentaciju, onemogućuju ili barem znatno otežavaju istraživanje provenijencije predmeta u fundusu PPMHP-a. Zahvaljujući fondu KOMZA-e u Hrvatskome državnom arhivu, tijekom istraživanja ustanovljeno je da se u fundusu nalaze predmeti obitelji Fröhlich iz Zagreba, otkriveno je da nekoliko predmeta iz fundusa potječe s otoka Sv. Andrije kod Rovinja iz ostavštine obitelji Hütterott te je također za još nekoliko predmeta iz fundusa utvrđeno da potječu od obitelji Müller sa Sušaka. Ovo istraživanje početno je istraživanje provenijencije predmeta u fundusu PPMHP-a te da bi se ono napravilo u cijelosti potrebno je srediti i proučiti dokumentaciju svih muzeja koji su nastali na temelju prijeratnih muzeja Rijeke i Sušaka, odnosno Gradskog muzeja Rijeke i Gradskog muzeja Sušak, a to su, uz PPMHP, Muzej moderne i suvremene umjetnosti te Muzej grada Rijeke. Usto, potrebno je istražiti fond Riječke kvesture, ne bi li se utvrdilo koji su predmeti iz fundusa oduzeti Židovima za vrijeme Drugoga svjetskog rata, te fondove Oblasnoga i Gradskoga narodnooslobodilačkog odbora u Rijeci i arhiv Konzervatorskog zavoda u Rijeci za razdoblje nakon Drugoga svjetskog rata.

BILJEŠKE

¹ Denis Nepokoj, ur., *Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka* (Rijeka: Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka, 2004), 18.

² Isto, 34.

³ Isto, 38.

⁴ Igor Žic, „Trinaest riječkih Krivokletnika: sudbina kolekcije umjetnina gradonačelnika Ciotte“,

Novi list, prilog *Mediterran*, br. 5, 28. siječnja 1995., 7.

⁵ Sve navedene odluke i *Uputstvo* nalaze se u Arhivu Muzeja.

⁶ Iva Pasini Tržec, „Osnutak, organizacijski ustroj i djelovanje Komisije za sakupljanje i očuvanje kulturnih spomenika i starina“, *Peristil* 62 (2019): 127.

⁷ Sve do 1961. godine današnje područje grada Rijeke administrativno je podijeljeno na tri općine – Zamet, Rijeku i Sušak.

⁸ Arhiv PPMHP-a, uvjerenje Gradskog NOO-a Sušak o imenovanju Vilima Svečnjaka i Miroslava Blažičevića povjerenicima, 4. lipnja 1945. (prijepis).

⁹ Branka Arh i Daina Glavočić, *Vilim Svečnjak: 1906 – 1993*. (Zagreb: Galerija Mona Lisa, 2006), 260–269.

¹⁰ Tajana Ujčić, „Dva otoka narodnih dobara: Po-državljenje imovine u Istri na primjerima otoka Sv. Andrije kraj Rovinja i Brionskoga otočja (1945. – 1947./1948.)“, *Vjesnik istarskog arhiva* 25 (2018): 169.

¹¹ Isto, 166.

¹² Hrvatski državni arhiv, HR-HDA-2117-2-978, dopis KOMZA-e ravnatelju Arheološkog muzeja Istre u Puli Borisu Bačiću.

¹³ Arhiv PPMHP-a, dopis Muzeja Hrvatskog primorja ravnatelju Arheološkog muzeja Istre u Puli Borisu Bačiću, 29. svibnja 1948.

¹⁴ HR-HDA-2117-2-978.

¹⁵ Arhiv PPMHP-a, dopis ravnatelja Arheološkog muzeja Istre u Puli Borisa Bačića Muzeju Hrvatskog primorja, lipanj 1948.

¹⁶ Vidi: Pavao Lerotić i Tea Zubin Ferri, „Multidisciplinarna istraživanja i valorizacija kopija na primjeru Otmice Europe iz Rijeke“, *Portal: godišnjak Hrvatskoga restauratorskog zavoda* 4 (2013): 153–167, <https://hrcak.srce.hr/file/181164> (pristupljeno 12. rujna 2024.).

¹⁷ Ivo Goldstein, ur., *Židovski biografski leksikon: radna verzija* (Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, s. a.), s. v. „Fröhlich, Oskar“, <https://zbl.lzmk.hr/?p=3504> (pristupljeno 16. rujna 2024.).

¹⁸ Iva Pasini Tržec, „O slici *Krštenje vladara* iz Strossmayerove galerije starih majstora“, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 44, br. 1 (2020): 48.

¹⁹ HR-HDA-2117-2-7.

²⁰ Antun Giron, *Zapadna Hrvatska u Drugom svjetskom ratu* (Rijeka: Adamić, 2004), 154.

²¹ *Hrvatska tehnička enciklopedija* (Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2018), s. v. „Müller von Thomamühl, Dagobert“, <https://tehnika.lzmk.hr/muller-von-thomamuhl-dagobert/> (pristupljeno 12. rujna 2024.).

²² Arhiv PPMHP-a, Vilim Svečnjak Vinku Bencu, 3. lipnja 1945.

THE ROLE OF THE MARITIME AND HISTORY MUSEUM OF THE CROATIAN LITTORAL IN COLLECTING AND PRESERVING OF OBJECTS CONFISCATED AFTER WORLD WAR II

The present presents several illustrative cases for the work of the Maritime and History Museum of the Croatian Littoral in Rijeka as the district collection centre of the Commission for the Gathering and Protection of Cultural Monuments and Antiquities (KOMZA). Based on research into the Museum's archives, museum holdings, and archival materials from the Croatian State Archives, the work of the Museum as a collection centre is briefly described and the provenance of several objects in the Museum's holdings is determined.